

Baleares

PALMA DE MALLORCA

Fecha 15 JUL 1975

Henry Miller, un dels famosos escriptors del món modern, cal considerar-lo una mica mallorquí per quant, a més de visitar Espanya en diverses ocasions, en 1962 va venir a Mallorca i va prendre part com a jurat en el Premi Formentor.

Aquest motiu em fa particularment agradós d'escriure sobre una de les personalitats més complexes de les lletres de Nordamèrica; del qual coneixem ja traduïdes al català diverses obres seves: «Primavera negra», anostrada per Jordi Arbonès, publicada dins la col·lecció «Fròpica» de l'editorial Aymà; «El somriure al peu de l'escala», versió de Joan Oliver, a cura d'Edicions Proa; i ara, darrerament, «El temps dels assassins», també traduïda per Arbonès i publicada dins la col·lecció «La mirada» per les esmentades Edicions Proa.

Aquest darrer llibre que encapçala una semblança biogràfica, extensa i profunda, per Jordi Arbonès, és un assaig de Miller sobre el gran poeta francès Jean-Arthur Rimbaud, mort el 1891 als seus 37 anys, el mateix any que naixia Henry Miller.

Una sèrie d'extranyes coincidències dugueren Miller a contemplar-se com en un mirall, en la vida i l'exemple de Rimbaud. Teràcticament un i altre, turbulents i plens d'inquietuds, els tocà viure en un món que mai no els vingué a mida. Un i altre l'haurien volgut forjar a llur manera; tots dos s'hi encaparraren, lluitaren afe-rrissadament i, val a dir, hi sortiren nafra-tes; no crec que massa victoriosos, sinó més tots

derrotats i mal parats. D'aquestes derrotes, però, tots dos n'han tret una obra que no morirà. Tant la de Rimbaud —aquella seva poesia atrevi-da en la condensació, forta d'almatges, sovint incoherent, més somni que pensament—, com la de Miller —aquella prosa que Karl Shapiro qualifica com a «poema en el millor i en el més ampli sentit del mot», constitueixen un món del sentiment humà que fan reixa i obren un zolz profund en la cosmogonia íntima de l'art i la creació.

No podia ser altrament. El temperament anàrquic de Miller que, com diu Arbonès, el fa nedar contracorrent i grimpar pels roquissars més abruptes —perquè creu que tot el que ens ensenyen és fals i cal cercar la veritat pels ca-

colabo-
-ración

HENRY MILLER DE CARA A RIMBAUD Per MIQUEL GAYA

minas més difícils—, farà que mai no se senti cò-mode enloc. Ni en els seus matrimonis que acaba en divorcis per quatre vegades, ni en les se- ves formes de treball —que les prova totes in- clús la d'enterraments, i el passar fam—, ni en les alternatives psicològiques en què es veu constantment immergit el seu esperit. Per això, en trobar-se a París amb l'obra i l'exemple de Jean-Arthur Rimbaud, s'hi veu com en el seu doble, s'apassiona amb la seva vida, hi madura les se- ves reflexions i n'escriu un assaig que és com un galopar pels deserts del pensament i de la sen- sibilitat humana.

A Miller mateix podríem aplicar les parau- les que ell escriu per a Rimbaud: «Tots els domi- nis del seu ésser es troben esberlats de dalt a

baix. Sempre es troba en una cruïlla. Es esquin- gat, torturat per la roda del temps». Entre la tempestat i els nílgus d'aquelles vides fora de sèrie, les seves paraules, els seus escrits hi són com a llampecs. Una lucidesa esfereïdora brilla sovint entre les seves idees. Sentiu que us moles- ten fins a fer-vos sang en el més íntim del vos- tre ser. Diu, per exemple, que els homes d'avui «hem posat la nostra fe en la bomba, i serà la bomba la que respondrà a les nostres prega- ries». «Ésser poeta —afegeix— fou, un temps assumir la més alta de les missions; avui, és as- sumir la més fútil. Això és així no pas perquè el món sigui immune a l'al·legat del poeta, sinó perquè el poeta mateix ha deixat de creure en la seva divina missió». Per aquests poemes com ML- ller i Rimbaud, «l'art és quelcom que excita les passions humanes, que dona visió, lucidesa, co- ratge i fe». Car, diu, «aquells que fan versos, amb rima o sense rima, jo no els considero poetes. Per a mi, és poeta l'home capaç d'alterar pro- fundament el món».

Miller, en fi, estima Rimbaud perquè en ell hi veu i estima «tots aquells homes que són tit- llats de rebels i fracassats». Són els sacrificats. Per ells «els ulls de l'home i els ulls de Déu es troben». En aquesta trobada, mentre l'home ele- va las mans i Déu les allarga cap a baix, «de ve- gades llurs dits es troben». Aquestes imatges ful- gurants us sobten al llarg del llibre com a ca- valls que se desborden per una literatura d'ipo- calipsi.